

Albertus Pictor i Bromma kyrka

Nils Ringstedt

Lördagen 19 november arrangerade arkeologisektionen ett föredrag i Bromma kyrka om Albertus Pictors målningar av bibliska berättelser. Föredraget hölls av fil. dr Pia Bengtsson Melin – en av Sveriges främsta specialister på Albertus Pictor och medeltida muralmåleri. Pia är 1:e antikvarie på Statens Historiska Museum. Hon berättade att Bromma kyrka är en av tre rundkyrkor i Stockholmstrakten – de övriga är Munsö och Solna kyrkor. Samtliga tre anses en gång ha varit fästningskyrkor. I Norden finns endast ett 20-tal rundkyrkor. Bromma kyrka byggdes omkring 1160 – 1170. Det fanns då ett litet cylinderformat kor som nu är borta. Nuvarande kor byggdes på 1720-talet. Det långhus som innehåller målningar av Albertus Pictor tillkom under 1400-talet när församlingen vuxit så att den inte längre rymdes i rundkyrkodelen. Då slogs också ett kupolartat tegelvalv med åtta ribbor över rundhuset. Där finns nu åtta valvkupor.

Långhuset täcks av två stjärnvalv, som utgår från fyra murpilastrar, två av dem på var sin sida mellan de bågiga valven och en i vardera västhörnet. Sådana valv är sentida företeelse i Norden och de två i Bromma kyrka är slagna omkring 1480. Sedan målades valven säkert från samma ställningar som murarna använde för att slå valven¹. Det Gamla Testamentets berättelser avbildas i taket medan scener ur det Nya Testamentet finns på väggarna. Intressant nog kan berättelser från det Gamla Testamentet kopplas ihop med bilder från Det Nya Testamentet i kyrkan.

Pia framhöll att det fanns flera skäl till att dekorera de medeltida kyrkorna. Det var för att ära Gud, att ständigt ha en pågående gudstjänst på väggarna genom bibliska målningar, att vara stöd för prästernas predikningar och därför att icke läskunniga skulle få kunskap om de bibliska berättelserna.

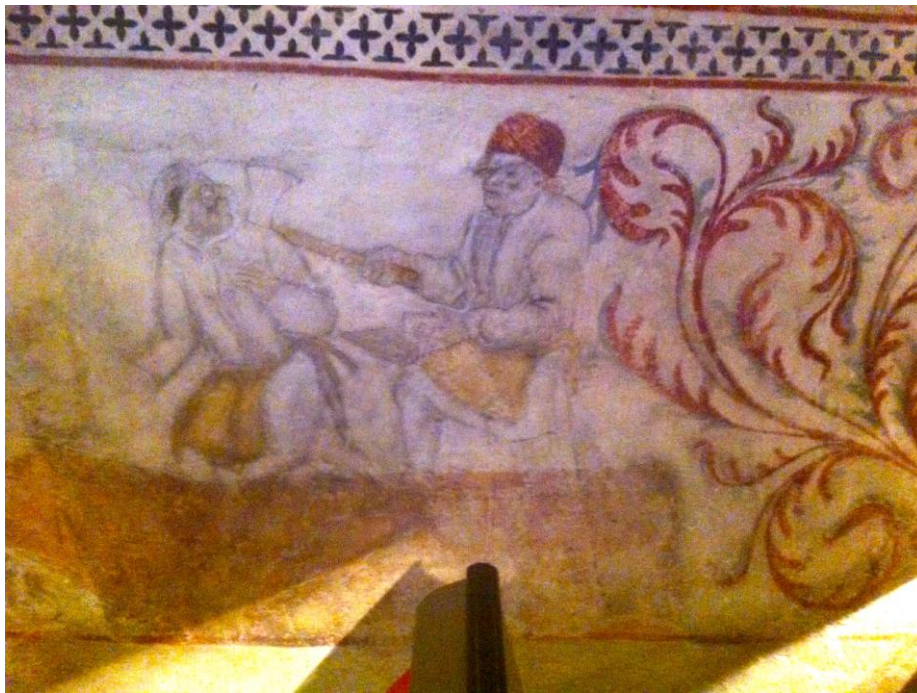
Vem var då Albertus Pictor? Han kom från staden Immenhausen i Tyskland och lät höra talas om sig omkring 1465. I Stockholm omtalas han första gången 1473 och bodde i ett stenhus vid Norreport. Han kallas även Albert pärlstickare. Sannolikt dog han 1509. Albertus Pictor var en av sin tids högst beskattade målare i Stockholm. Tillsammans med sina medarbetare i målarverkstaden utförde han ett trettiotal målningssviter i Mälarlandskapen. Som förlaga hade Albertus Pictor *Biblia Pauperum Predicatorum* (de fattiga predikanternas bibel) – en i

¹ Svanberg, Jan. Bromma kyrka. I Ringstedt, Nils. *Bromma före historien*. 2008.

Tyskland tryckt bok. Målningarna skedde i starka färger för att kunna synas i den dåliga belysningen i de medeltida kyrkorna.

I nio av kyrkorna är hans signeringar bevarade eller kända genom uppteckningar från 1600-talet innan målningarna började kalkas över. Överkalkning skedde i Bromma kyrka runt 1850 och restaurering år 1906. I sex kyrkor – däribland Härkeberga och Täby – kalkades aldrig målningarna över².

Edvard Bergh tog fram målningarna i Bromma kyrka vid restaureringen. Ytterligare restaurering gjordes på 1950-talet. Det intressanta är dels att färgerna kom att överdrivas vid den första restaureringen, dels att flera grava fel gjordes så att en del målningar blev annorlunda än när de målades på 1400-talet – t ex ett kvinnohuvud blev ett manshuvud. Dessutom visade Pia några målningar som alldeles uppenbart gjordes i modern tid. En liten målning i Bromma kyrka överkalkades inte. Det är den spännande bilden av murarmästaren som slår sin gesäll. Bilden finns på norra sidan i den båge som upptogs mot rundhuset. Kanske hade gesällen varit för lat i arbetet på att mura i kyrkan? Bland andra bilder som Pia berättade om kan nämnas västsidans målningar av när Jesus rider in i Jerusalem, Judaskyssen och hur Petrus då hugger örat av översteprästens tjänare Markus. Nästan dold av orgeln syns de skvallrande kvinnorna med djävulen som ser ut att greppa tag i damerna som pratar och skvallrar under gudstjänsten. Andra bilder visar gisslandet, törnekröningen, korsfästelsen och uppståndelsen. Kristi himmelfärd finns också avbildad i kyrkan.

Pia Melin Bengtsson visade sina djupa kunskaper om det medeltida kyrkomåleriet och om Albertus Pictor. Jag tror alla som lyssnade var mycket imponerade av hennes kunskap om målningarna i Bromma kyrka.

² Svanberg – se not 1.